संदर्भ ग्रंथ सूची

संदर्भ - सुची

मराठी मासिके

१. आरोग्य विभाग जिल्हा परिषद.(२००६).पौगंडावस्थेतील आरोग्य संवर्धन कार्यक्रम हस्तपुस्तिका, आरोग्य विभाग जिल्हा परिषद,सातारा.

२. आरोग्य विभाग जिल्हा परिषद.(२००६).पौगंडावस्थेतील आरोग्य संवर्धन सेक्टर इनव्हेस्टमेंट प्रोग्राम. आरोग्य विभाग जिल्हा परिषद सातारा.

३. करंबे,जयश्री.(२००७). व्यक्तिमत्त्व व समायोजन. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ पुणे. शिक्षण संक्रमण.

४. काथवटे, शरद.(२००८). जीवन कौशल्यांचे शिक्षण जीवन शिक्षण एस.सी.ई.आर .टी.पुणे.

५. खाडिलकर, प्रभाकर.(२००८). व्यक्तिमत्त्व विकास-उत्तमतेकडे प्रवास. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ पुणे. शिक्षण संक्रमण.

६. खानखोजे, दिपक.(२००६).माहिती दूरसंचार संप्रेषण तंत्रज्ञान व ग्रामीण विकास समाज प्रबोधन पत्रिका.

७. गुळुमकर, प्राजक्ता.प्र.(२००८).उमलत्या फुलांची जोपासना.पुणे:जीवन शिक्षण एस.सी.ई.आर .टी.पुणे.

८.गोसावी,लीना.सतिश.(२००६). विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तीमत्त्व विकासात पालकांची भूमिका. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ पुणे. शिक्षण संक्रमण.

९. घोडके, वंदना. (२००२) मिडीया व कम्युनिकेशन, शिक्षणक्रांती, सदाशिव पेठ टिळक रोड,पुणे.

१०. जोशी, हेमंत. आणि जोशी अर्चना हेमंत. (२००६). मुलांच्या आरोग्याची काळजी घेऊ या. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ पुणे. शिक्षण संक्रमण.

११. राज्य आरोग्य शिक्षण, व संपर्क विभाग.(२००६). ग्रामीण आरोग्य अभियान पुणे. राज्य आरोग्य शिक्षण, वसंपर्क विभाग.

१२.रोकडे,आर.पी.(२००६). बालपण आणि पौगंडावस्थेतील आहार. पुणे राज्य आरोग्य शिक्षण, व संपर्क विभाग.

१३.डोंगरे, सतिश.(२००५). भारतातील दारिद्रय व कुपोषण १९९२-२०००. समाज प्रबोधन पत्रिका.

१४.भुजबळ, अनिल.(२००५) . गावाचे सर्वग्राही शिक्षण - एका सर्वेक्षणाचा अहवाल. शिक्षण आणि समाज.

१५.दांडेकर, अजय.(२००५). शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या व ग्रामीण कंगालीकरण .समाज प्रबोधन पत्रिका.

१६.लोटे, शोभा.र.(२००६). आरोग्यदायी समाजासाठी स्त्रियांचे आरोग्य शिक्षण. आरोग्य पत्रिका महाराष्ट्र राज्य परिर्वतन विभाग पुणे.

१७.रोकडे, आर.पी.(२००८). समतोल आहार आरोग्य पत्रिकामहाराष्ट्र राज्य परिर्वतन विभाग पुणे.

१८. मंडले, पंकज आनंदराव.(२००७) संरक्षण उमलत्या कळयांचे . आरोग्य पत्रिका महाराष्ट्र राज्य परिर्वतन विभाग पुणे.

१९. रोकडे, आर.पी.(२००८). किशोरवयीन मुला-मुलींचा आहार आरोग्य. आरोग्य पत्रिका महाराष्ट्र राज्य परिर्वतन विभाग पुणे.

२०. पाटील, कांचन .जयवंत.(२००७). भूमंडलीकरणात ग्रामीण भारत . संवादपत्रिका.

२१.महाशब्दे, मीना.(२००७). शिक्षकांचे पालकांना आवाहन. जीवन शिक्षण एस.सी.ई.आर टी.पुणे.

२२.पाटील, गौरी.विजय.(२००७).पालकत्वाचे शिक्षण .जीवन शिक्षण एस.सी.ई.आर .टी.पुणे.

२३.बोकील, प्रकाश .(२००८).अर्थपूर्ण महिलादिन .जीवन शिक्षण । एस.सी.ई.आर .टी.पुणे.

२४.राज्य आरोग्य शिक्षण व संपर्क विभाग,पुणे.(२००८). स्त्रियांसाठी आरोग्य योजना. आरोग्य पत्रिका, राज्य आरोग्य शिक्षण व संपर्क विभाग,पुणे.

२५.परांजपे, अनिल.(२००८). किशोरवयीन प्रजनन व लैगिंक आरोग्य राज्यस्तरीय कार्यशळा ४ व ५ जानेवारी२००८. महाराष्ट्र आरोग्य पत्रिका राज्य आरोग्य शिक्षण व संपर्क विभाग.

२६. महाजन, कमलेश.शिवराम.(२००६). आहाराचे महात्म्य व आहारसेवन करताना पाळावयाचे नियम. महाराष्ट्र आरोग्य पत्रिका, राज्य आरोग्य शिक्षण व संपर्क विभाग.

२७.मणेर, साजिदा.नसरुद्दीन.(२००७).किशोरीशिक्षणाच्या समस्यांवर उपाय. जीवन शिक्षण एस.सी.ई.आर .टी.पुणे

२८.नाईक,ज्ञानदा.(२००८). मुलगी आहे म्हणून काय झाले? जीवन शिक्षण एस.सी.ई.आर टी.पुणे.

२९. लोटकरे, सुजाता.(२००८).मुलींचे शिक्षण आणि अभ्यासक्रम. जीवन शिक्षण एस.सी.ई.आर .टी.पुणे.

२९. राहणे,मंगला.(२००८).या चिमण्यांनी इ.३ री ते ७ वी मधील मुलींच्या मुलाखतीवर आधारित. पुणे: जीवन शिक्षण. महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद.

३०.प्रधान,उमेश.द.(२००७). जीवन कौशल्यांचे शिक्षण जीवन शिक्षण . महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद पुणे.

३१.प्रधान,उमेद.द.(२००७).शिक्षक व पालक यांच्यात संशोधन वृत्तीचा विकास . जीवन शिक्षण पुणे.

३२देशपांडे,क्षमा,प्रमोद.(२००७). जागतिकीकरणाच्या उंबरढयावर विद्यार्थ्यांचा व्यक्तिमत्वविकास. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ पुणे. शिक्षण संक्रमण.

३३.प्रा.जयवंत पाटील.(२००८). शालेय स्तरावर आरोग्य शिक्षणाची आवश्यकता. शिक्षण संक्रमण पुणे.

मराठी पुस्तके -

१. करंदीकर, सुरेश.(२००६).शैक्षणिक मानसशास्त्र. कोल्हापूर फडके प्रकाशन.

२. कर्णिक,वासुदेव.बळवंत.(१९६३).ग्रामीण पुर्नरचना व शिक्षण. पुणे-९ नीलकंठ प्रकाशन.

३. पंडीत, बन्सी बिहारी.(२००५).शिक्षणातील संशोधन. नित्य नूतन प्रकाशन.

४. पाटील,एम्.एल.(१९९०)आजचे शिक्षण आजच्या समस्या. पुणे-३०श्री.विद्या प्रकाशन.

५. बापट,भा.गो.(१९९५).शैक्षणिक संशोधन. पुणे.नूतन प्रकाशन.

६. भिंताडे,वि.रा.(१९९९). शैक्षणिक संशोधन पद्धती. पुणे.नूतन प्रकाशन.

७. माळी,एम.जी.(१९६८). ग्रामीण शिक्षणाची दिशा आणि काही प्रयोग. पुणे-९ नीलकंठ प्रकाशन.

८. मुळे,रा.शं. आणि उमाठे,वि.तु.(२०००).शैक्षणिक संशोधनाची मुलतत्त्वे. महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथनिर्मिती मंडळ.

९. मुळे,रा.शं. आणि उमाठे,वि.तु.(२०००).शैक्षणिक संशोधनाची मुलतत्त्वे. औरंगाबाद विद्या बुक्स.

१०. शिंदे,वाय.के.(१९७७). व्यक्तीविकास संजीवनी. रिसर्च इन्सिट्यूट ऑफ पोसेवाडी.

११. आहेर, हिरा.(१९९५). उद्योन्मुख भारतीय समाजातील शिक्षण व शिक्षक, नागपूर:विद्या प्रकाशन.

१२. कर्णिक,वासुदेव बळवंत, व गोखले मधुसुदन(१९६३)ग्रामीण पुनरर्रचना व शिक्षण पुणे-९:निलकंठ प्रकाशन.

१३. ग्रामीण विकास मंत्रालय,भारत सरकार(२००१)ग्रामविकास आवश्यक कार्यक्रम. नवी दिल्ली ग्रामीण विकास मंत्री, भारत सरकार.

१४. ग्रामीण विकास मंत्रालय,भारत सरकार(२००६)ग्रामविकास विकास कार्यक्रम. नवी दिल्ली :ग्रामीण विकास मंत्री, भारत सरकार.

१५. चोपडे,टी.एम.(१९८९), ग्रामीण शिक्षणाची मूलतत्वे. पुणे-२: लोकसंग्रह मुद्रणालय, १७८६ सदाशिव पेठ,पुणे.

१६. जगताप,ह.ना.(२००५):प्रगत शैक्षणिक तंत्रज्ञान आणि माहिती तंत्रज्ञान. पुणे-नित्य नूतन प्रकाशन.

१७.जगताप,ह.ना.(१९९४) प्रगत शैक्षणिक तंत्रविज्ञान. पुणे नूतन प्रकाशन.

जाहिरात व दृश्य प्रचार निदेशालय, माहिती आणि प्रसारण मंत्रालय (२००१) भारत सरकारच्या कल्याणकारी योजना सामान्य माणसांनी फायदा घ्यावा. नवी दिल्ली: माहिती व प्रसारण मंत्रालय.

१७. पाटील,एल.एम.(१९९०)आजचे शिक्षण आमच्या समस्या . पुणे-३० श्री.विद्या प्रकाशन.

१८. माळी, एम.जी. (१९६८).ग्रामीण शिक्षणाची नवी दिशा आणि काही प्रयोग. पुणे-९ निलकंठ प्रकाशन.

१९. येवले.सीमा.(२००५)प्रगत शैक्षणिक तंत्रविज्ञान .पुणे:नूतन प्रकाशन.

२०.सुरवसे,मगन.(१९८९)ग्रामीण शिक्षण आणि ग्रामीण विकास .पुणे:नूतन प्रकाशन.

२४.डांगे,चंद्रकुमार व इंदापूरकर, चंद्रकांत दत्तात्रय.भारतीय ग्रामशिक्षण. पुणे-९:निलकंठ प्रकाशन.

२५.वीरकर, प्रभाकर, आणि वीरकर, प्रतिभा,(२००४). शालेय शैक्षणिक अधिष्ठान. पुणे विद्यार्थी गृह प्रकाशन,पुणे.

२६. दुनाखे,अरविंद, देशपांडे, लीना.(२०००). शिक्षणाचे समाजशास्त्र एक रुपरेखा. नूतन प्रकाशन, पुणे -४११०३०.

२७.विशेष गरजा असणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी गृहशास्त्र,शरीरशास्त्र,आरोग्यास्त्र, इ.१० वी.(२००८).महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ पुणे. ४११००५.

२८.विशेष गरजा असणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठ गृहशास्त्र,शरीरशास्त्र,आरोग्यास्त्र,इ.९ वी (२००८).महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ पुणे. ४११००५.

२९.साखरे,एस.एम.,सारंग,शैला.भगवानराव.(२००३). शिक्षणशास्त्र सेट/नेट पात्रता चाचणी.समर्थ पब्लिकेशन,नांदेड.

३०.रविकिर्ती,आल्लमप्रभू.सा.(२००६). शिक्षणातील माहिती तंत्रज्ञान. सागर एज्युकेशनल एंटरप्रायजेस,सातारा.

३१.पाटील, कृष्णा,चित्रकार राहुल (२००६). शिक्षणशास्त्र, सेट मी होणारच. फडके पब्लिकेशन,कोल्हापूर.

३२. वीरकर प्रभाकर, वीरकर प्रतिभा.(२००४). शालेय शैक्षणिक अधिष्ठान (अध्यापन पद्धती,मूल्यमापन,संख्याशास्त्र). पुणे विद्यार्थी,गृह प्रकाशन पुणे-३०.

३३.देशमुख,एल.जी.(२००४). शैक्षणिक मानसशास्त्र व अध्यापनशास्त्र. फडके प्रकाशन कोल्हापूर.

३४.कदम,चा.प.(१९९९). शैक्षणिक मानसशास्त्र. नूतन प्रकाशन, पुणे-३६.

३५.खामकर,कृष्णकांत.(२००३).आत्मविश्वास. नालंदा प्रकाशन,२७/२३६५ डी.वार्ड,कोल्हापूर.

३६. शिंदे. वाय.के. (२००७). पालक संजीवनी. रिसर्च इन्सिट्यूट ऑफ पोसेवाडी.

३७.शिंदे, वाय. के.(२००७). शिक्षक संजीवनी. रिसर्च इन्सिट्यूट ऑफ पोसेवाडी.

३८. शिंदे,वाय.के.(१९७७). व्यक्तीविकास संजीवनी. रिसर्च इन्सिट्यूट ऑफ पोसेवाडी.

पुस्तिका.

१.शालेय आरोग्य तपासणी माहिती पुस्तिका .राज्य आरोग्य शिक्षण व संपर्क विभाग पुणे-२७

२.आय.ई.सी.विभाग, आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्रालय,कुटुंब कल्याण शाखा, भारत सरकार(२००४). पौगंडावस्थेतील आरोग्य मूलभूत आरोग्यासाठी प्रशिक्षण पुस्तिका.

३.महाराष्ट्र राज्य एडस नियंत्रण संस्था,(१९९४).एडस प्रतिवधन,शैक्षणिक कार्यक्रम प्रशिक्षण पुस्तिका.

४.महाराष्ट्र राज्य एडस नियंत्रण संस्था,(२००५).महाराष्ट्र माध्यमिक शाळांच्या शिक्षकांसाठी शालेय किशोरवयीन जीवन कौशल्य शिक्षण कार्यक्रम कार्य पुस्तीका,मुंबई.

मराठी वर्तमानपत्रे.

१.केळकर, भुषण(२००७). ग्रामीण भागातील प्रज्ञावंतांसाठी पुणेः वर्तमानपत्र सकाळ.

२ गोडबोले,अच्युत(२००७)भारत माहिती तंत्रज्ञानात महासत्ता पुणेः वर्तमान पत्र लोकसत्ता.

३ शहा,आर.आर.(२००७)ई-आरोग्य क्षेत्रातील क्षमता पुणेः वर्तमानपत्र सकाळ.

४ मंत्री,कृन्तिका(२००७).मुलींच्या कल्पनाशक्तीला प्रोत्साहन द्या. वर्तमानपत्र सकाळ सप्तरंग पुरवणी पुणे.

५.चावजी,सुनंदा(२००८).आहार उमलल्या कळयांसाठी .सकाळ सप्तरंग पुरवणी,पुणे.

६. बाल,प्रकाश.(२००८)संवेदशीलता हरवली आहे.सकाळ सप्तरंग पुरवणी,पुणे.

६ परांजपे,अनल्पा,(२००८).सर्वाहून मि जरी निराळा. सकाळ सप्तरंग पुरवणी,पुणे.

७.वेबसाईट WWW Bombay toast masters in.(२००८) संवाद साधण्याची कला, लोकसत्ता- मुंबई.

८.कोठडिया, प्रशांत .(२००८).लर्निंग डिसॲबिलिटीजः दुर्लक्षित समस्या. कान्ता सप्तरंग पुरवणी.

९.भोसले, सुषमा,जयंत(२००८). असा मी? कसा मी? सकाळ Job- Z पुरवणी पुणे .

१०.भोसले, सुषमा(२००८).निरीक्षण करा, कल्पक व्हा. Job- Z पुरवणी पुणे.

११. कुलकर्णी, मुकुंद,(२००८).व्यक्तिमत्त्व आणि व्यवस्थापन, सकाळ पुरवणी Job- Z पुरवणी पुणे.

१२.भोसले, सुषमा.(२००८). अचूक निर्णय कसा घ्यावा? सकाळ पुरवणी Job- Z पुरवणी पुणे.

१३.सिसोदिया,संदीप,(२००८). यशाचा मुंगी मार्ग. सकाळ पुरवणी Job- Z पुरवणी पुणे.

१४. भोसले,सुषमा.(२००८). यशाची सप्तपदी. सकाळ पुरवणी Job- Z पुरवणी पुणे.

१५.अन्वीकर,मधुरा,(२००८).देहबोलीः संवादाचे अविभाज्य अंग. सकाळ पुरवणी Job- Z पुरवणी पुणे.

१६.गायतोंडे,.वामन(२००८)सांघिक यशासाठी 'ग्रुप डिस्कशन' . सकाळ पुरवणी Job- Z पुरवणी पुणे.

१७.भोसले, सुषमा,(२००८).वाढवा भावनिक हुशारी. सकाळ पुरवणी Job- Z पुरवणी पुणे.

१८.रावण,अमृता(२००८)स्वतःच बना स्वतःचे प्रेरणास्त्रोत. सकाळ पुरवणी Job- Z पुरवणी पुणे.

१९.आंबुलकर,द.वा.(२००८).कामाच्या ठिकाणची कल्पकता. सकाळ पुरवणी Job- Z पुरवणी पुणे.

२०.प्रतिनिधी, सकाळ,(२००८). न्यूनगंडावर मात करा. सकाळ पुरवणी Job- Z पुरवणी पुणे.

२१.झेंडे,जयप्रकाश,(२००८).प्रयत्नाने वाळूचे कणरगडिता. सकाळ पुरवणी Job- Z पुरवणी पुणे.

२२.दोशी,मोनिक.(२००८).नेतृत्व कसं हवं. लीडरशिप. मॅनेजमेंट इंडिया . सकाळ पुरवणी Job- Z पुरवणी पुणे.

२३.भोसले, सुषमा.(२००८).मन कराहे प्रसन्न. सकाळ पुरवणी Job- Z पुरवणी पुणे.

२४.प्रतिनिधी सकाळ(२००८). व्यक्तिमत्वातील अंतर्मुग्रता. सकाळ पुरवणी Job- Z पुरवणी पुणे.

२५.भोसले, सुषमा(२००८).शब्दाविना संवाद. सकाळ पुरवणी Job- Z पुरवणी पुणे.

२६. पारकर, प्रदिप. (२००८). कुमारवयीन मुले अशी का वागतात. लोकसत्ता, मुंबई.

२७. भोसले,सुषमा,(२००८). वाढवाकरिअरचा ग्राफ. सकाळ पुरवणी Job- Z पुरवणी पुणे.

Magazines -

1.Bharadwaj.(2006).Indian Psychological Review.
Phychological Research Cell.Tiwari Kothi Belangoshi
Agra - 282004

2.Rao,Sudha.V.(2002).Journal Of Indian Education.

English Books.

1.Buch,M.B.(1983-1988).Fourth Survey of Research In Education.Baroda M.S.University of Baroda.

2.Buch,M.B.(1988-1992).Fifth Survey of Research In Education. Baroda M.S.University of Baroda.

3.Buch,M.B.(1992-2000).Sixth Survey of Research In

4.Jhon,W.Best.(1978).Research in Education Third Edition.(New Delhi- 110001 Prentice Hall of Indian Private Limited.)

Internet.

Unicef (2008). Life Skills Education. http:/www unicef. Org/lifeskills / index 4105.html.

परिशिष्ट

परिशिष्ठ अ - १

प्रायोगिक गटातील विदयार्थिनींची यादी -

अ.क्र	विदयार्थीनींचे नांव	टक्केवारी	अ.क्र	विदयार्थीनींचे नांव	टक्केवारी
१)	बर्गे प्रिया संजय	८२.००	१५)	पवार सोनाली गोरख	५२.८
२)	महाडिक कोमल अंकुश	७२.४	१६)	इंगवले संध्या रविंद्र	५२.६
३)	पवार कल्याणी धनाजी	६९.६	१७)	वाघमोडे नकुसा आण्णा	५१.८
४)	जाधव सोनाली अशोक	६७.६	१८)	बर्गे सोनाली दत्तात्रय	५१.३०
५)	बर्गे सोनाली अशोक	६३.३	१९)	वाघमोडे माधुरी सुदामा	५०.७०
६)	घोरपडे स्नेहल नंदकुमार	६२.०	२०)	राऊत चैत्राली बाबूराव	५०.३०
७)	बर्गे काजल दत्तात्रय	५९.९	२१)	पिसाळ वैशाली प्रल्हाद	५०.००
८)	सपकाळ पौर्णिमा लालासो	५८.६	२२)	मोहिते मनिषा रामदास	४९.००
९)	वाघमोडे निकिता हणमंत	५६.९	२३)	साळुंखे मीना जगन्नाथ	४८.३०
१०)	पवार वर्षा हणमंत	५५.७	२४)	जाधव स्नेहल विजय	४७.८०
११)	घाडगे रेश्मा शंकर	५४.	२५)	बर्गे असना ज्ञानेश्वर	४६.८०
१२)	वाघमोडे मेघा बबन	५४.२	२६)	पवार पुजा यशवंत	४६.२०
१३)	घोरपडे अंकिता राजेंद्र	५३.४	२७)	बर्गे माधुरी उध्धव	४५.७०
१४)	कुमठे वर्षा रामचंद्र	५३.१	२८)	खंडझोडे शितम महादेव	४४.३०

परिशिष्ठ अ - २

नियंत्रित गटातील विदयार्थिनींची यादी -

अ.क्र	विदयार्थीनींचे नांव	टक्केवारी	अ.क्र	विदयार्थीनींचे नांव	टक्केवारी
१)	जाधव काजल सुरेश	७५.८०	१५)	घोरपडे तेजस्वी रमेश	५२.७०
२)	बर्गे शितल हणमंत	७०.४	१६)	जाधव संपदा शंकर	५२.४०
३)	गौरी पुजा सुनिल	६८.८०	१७)	बर्गे काजल तानाजी	५१.७०
४)	घोरपडे आरती जयवंत	६६.२०	१८)	पवार वर्षा हणमंत	५०.७०
५)	घोरपडे युगंधरा रमेश	६२.१०	१९)	गंडाकुश प्रतिक्षा सिद्धार्थ	५०.७०
६)	चव्हाण मिनल शाम	६०.६०	२०)	कदम गौरी चंद्रकांत	५०.१०
७)	दणाने पुजा संजय	५९.३०	२१)	जाधव उज्वला देवाप्पा	४९.९०
८)	इनामदार काजल अजित	५८.६०	२२)	ननावरे सोनाली निवृत्ती	४८.७०
९)	घोरपडे स्नेहल रविंद्र	५६.४०	२३)	मोरे प्रियांका सुरेश	४८.४०
१०)	गलांडे भाग्यश्री दिलीप	५४.८०	२४)	कदम काजल राजेंद्र	४७.८०
११)	इंगवले नाजूका सुभाष	५४.७०	२५)	चोरामले सोनाली मानसिंग	४६.६०
१२)	चव्हाण अनिता संभाजी	५३.८०	२६)	निकम पुजा दिलीप	४६.००
१३)	बर्गे सोनाली संजय	५३.३०	२७)	खंडझोडे सोनम रामदास	४५.२०
१४)	घोरपडे संजीवन संतोष	५२.९०	२८)	अवघडे जयश्री शंकर	४५.७०

परिशिष्ठ - ब -१

तज्ञ अध्यापकांबरोबर उपक्रमांविषयी चर्चा करण्यासाठीचे मुद्दे.

१. आरोग्य जाणीव विषयक उपक्रम कसे राबविता येतील?

२. आरोग्य जाणीव विषयक उपक्रमाच्या पायऱ्या कोणत्या असाव्यात?

३. आरोग्य जाणीव विषयक उपक्रमांचे क्रम कसे असावेत?

४. आरोग्य जाणीव विषयक उपक्रम राबविताना शिक्षकाचे अपेक्षित वर्तन काय असावे?

५. आरोग्य जाणीव विषयक उपक्रम राबविल्यानंतर विद्यार्थ्यांतील अपेक्षित वर्तन बदल काय असावेत?

६. आरोग्य जाणीव विषयक उपक्रमावर घेतल्या जाणाऱ्या मुल्यमापन चाचणीचे स्वरुप कसे असावे?

७. आरोग्य जाणीव विषयक उपक्रमांचे अंमलबजावणी करीत असताना कोणकोणत्या साधनांचा वापर करण्यात यावा?

परिशिष्ठ - ब -२

आरोग्य जाणीव विषयक उपक्रमांविषयी चर्चा केलेल्या तज्ञांची यादी

अ.न.	नांव	शैक्षणिक पात्रता
१.	प्राचार्य.डॉ.के.डी.गायकवाड	एम.ए.एम्.एड्.पीएच्.डी.
२.	प्राचार्य डॉ.एम. एल. जाधव	एम.ए.एम्.एड्.पीएच्.डी.
३.	प्रा.कुंभार . आर.ए.	एम.ए.एम्.एड्.पीएच्.डी.
४.	प्रा.रविकिर्ती . ए.एस.	एम.एस.सी. एम.ए. .ए.एम्.एड्.
५.	प्रा.पाटील ए.बी.	एम.एस.सी.एम्.एड्.एम.फिल,सेट
६.	प्रा.धनवडे एन्.डी.	एम.एस.सी.एम्.एड्.एम.फिल,सेट
७.	प्रा.धोंडगे व्ही.व्ही.	एम.एस.सी.एम्.एड्.एम.फिल,सेट
८.	प्रा.कु.जाधव व्ही.व्ही.	एम.एस.सी.एम्.एड्.एम.फिल,सेट
९.	श्री.एम्आर . गोडसे.	एम.लिफ.(ग्रंथपाल)
१०.	श्री.शिंदे वाय.के.	संशोधन अधिकारी रिसर्च इंन्स्टिटयूट पसेवाडी.
११.	एस.सी.ई.आर.टी.	अधिकारी वर्ग
१२.	श्री.निकम उध्दव	आरोग्य विभाग जिल्हा परिषद
१३.	श्री.धनवडे सर	महाराष्ट्र राज्य परिवर्तन,आरोग्य विभाग,विश्रांतवाडी ,पुणे.
१४.	डॉ.कणसे भाऊसाहेब	बालरोगतज्ञ
१५.	श्रीमती देशपांडे विभावरी	समुपदेशक
१६.	डॉ.कासार स्मिता	स्त्री रोग तज्ञ
१७.	डॉ.जाधव माणिक	बी.ए.एम.एस.

परिशिष्ठ - क -१

शिक्षकांची जीवनकौशल्य विषयक मतावली

अ.क्र.	जीवन कौशल्य	शिक्षकांनी दिलेली जीवन कौशल्य प्राधान्य क्रम				
		शिक्षक १	शिक्षक २	शिक्षक ३	शिक्षक ४	शिक्षक ५
१.	स्वत्वाची जाणीव					
२.	समानानुभूती					
३.	समस्या निराकरण					
४.	निर्णय क्षमता					
५.	परिणामकारक सुसंवाद					
६.	व्यक्ती-व्यक्तीमधील सहसंबंध					
७.	सर्जनशील विचार					
८.	चिकित्सक विचार					
९.	भावनांचे समायोजन					
१०.	ताणतणावांचे समायोजन					

परिशिष्ठ - क - २

प्राध्यापकांची जीवनकौशल्य विषयक मतावली

अ.क्र.	जीवन कौशल्य	शिक्षकांनी दिलेली जीवन कौशल्य प्राधान्य क्रम				
		शिक्षक १	शिक्षक २	शिक्षक ३	शिक्षक ४	शिक्षक ५
१.	स्वत्वाची जाणीव					
२.	समानानुभूती					
३.	समस्या निराकरण					
४.	निर्णय क्षमता					
५.	परिणामकारक सुसंवाद					
६.	व्यक्ती-व्यक्तीमधील सहसंबंध					
७.	सर्जनशील विचार					
८.	चिकित्सक विचार					
९.	भावनांचे समायोजन					
१०.	ताणतणावांचे समायोजन					

परिशिष्ठ - क -३

ग्रामीण भागातील पौगंडावस्थेतील मुलींच्या ठिकाणी आरोग्य विषयक जाणीव कितपत आहेत याचा शोध घेण्यासाठी दोन्ही गटातील मुलींना दिलेली चाचणी

शाळेचे नांव - --

विद्यार्थिनींचे नांव --

इयत्ता - --------------

वेळ - -------------- गुण - ८०

सुचना खाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे द्या .

१. तुम्ही शाळेत नियमित हजर राहता का?

होय ☐ नाही ☐

२. तुम्ही शाळेत नियमित उपस्थित राहात नसाल तर गैरहजेरीचे कारण काय?

☐

१.पालकांचा शिक्षणाला विरोध.
२.घरकामात मदत
३.लहान भावंडांना सांभाळणे
४.आर्थिक मदतीसाठी काम करणे.

३. तुम्ही शिकत असलेल्या शाळेत आरोग्य शिक्षण दिले जाते का?

होय ☐ नाही ☐

४.आरोग्य शिक्षण हा विषय अभ्यासक्रमात स्वतंत्र विषय म्हणून शिकवला जातो का?

होय ☐ नाही ☐

५.आरोग्य शिक्षण या विषयासाठी स्वतंत्र विषय शिक्षक नेमण्यात आले आहेत का?

होय ☐ नाही ☐

६.मुलींना आरोग्य शिक्षण देण्यासाठी स्वतंत्र स्त्री शिक्षिकेची नेमणूक करण्यात आली आहे का?

होय ☐ नाही ☐

७.आरोग्य शिक्षण या विषयासाठी वेळापत्रकात वेगळी तासिका आहे का?

होय ☐ नाही ☐

८.आरोग्य शिक्षण या विषयाला आठवडयात किती तासिका देण्यात येतात?

☐

९.शाळेमध्ये आरोग्य विषयक नियम व त्यांच्या पालनाचे महत्व सांगितले जाते काय?

होय ☐ नाही ☐

१०.शाळेमध्ये आहार व त्याचे शारीरिक विकासातील महत्त्व याविषयी माहिती दिली जाते का?

होय ☐ नाही ☐

११. शाळेमध्ये वैयक्तीक तसेच सार्वजनिक स्वच्छता व चांगल्या सवयी याविषयी माहिती दिली जाते का?

होय ☐ नाही ☐

१२.शाळेमध्ये आरोग्यदायी शालेय वातावरण, वर्गातील स्वच्छता, यांचे आरोग्यातील महत्व सांगितले जाते का?

१३ . शाळेमध्ये सर्व विद्यार्थ्यांची आरोग्य तपासणी केली जाते का?

होय ☐ नाही ☐

१४. तपासणी करुन झाल्यानंतर उपचाराची गरज असल्यास उपचार केले जातात का?

होय [ ] नाही [ ]

१५. शाळेत प्रथमोपचार पेटी आहे काय?

होय [ ] नाही [ ]

१६. शाळेत आरोग्यपूर्ण वातावरण राहण्यासाठी कोणते उपक्रम राबविले जातात?

१.आरोग्य स्पर्धा २.उत्कृष्ट आरोग्य पारितोषिक [ ]

३. ४.

१७ .शारिरीक आरोग्य संवर्धनासाठी कोण-कोणते उपक्रम राबविले जातात?

१.खेळ २.व्यायाम ३.योगा [ ]

१८.आजचे तुमचे वय (वर्षे) किती ?

[ ]

१९.तुमच्या वयाच्या या अवस्थेला कोणती अवस्था म्हणतात.

१.शैशावस्था २.किशोरावस्था

३.कुमारावस्था(पौगंडावस्था) ४.प्रौढावस्था

२०. या वयामध्ये तुमच्यात होणा-या शारिरीक बदलांची तुम्हाला जाणीव होते का?

होय [ ] नाही [ ]

२१ . या बदलामुळे तुम्ही गोंधळून जाता का?

होय [ ] नाही [ ]

२२.मनात भीती, चिंता,दडपण निर्माण होते का?

होय [ ] नाही [ ]

२३ .या बदलाची माहिती तुम्हाला मिळते का?

होय ☐ नाही ☐

२४.या बदलाची माहिती कुणाकडून मिळते ?

☐

१.आई २. बहिण ३.मैत्रिण ४.शिक्षिका ५.परिचारिका

२५. मासिक पाळीविषयीचे मार्गदर्शन केले जाते का?

होय ☐ नाही ☐

२६.आपल्या मासिक पाळीविषयीचे मार्गदर्शन कोण करते?

☐

१.आई २.बहिण ३.मैत्रिण ४.शिक्षिका ५.परिचारिका

खालील प्रश्नाची सविस्तर उत्तर दया?

१. शारीरिक बदल म्हणजे काय ?

२. या वयात तुमच्या शरीरात कोणकोणते बदल होतात ?

३. या बदलांची माहिती घेण्यासाठी तुम्ही काय काय प्रयत्न करता?

४.तुमच्यामध्ये होणा-या शारीरिक बदलांचा तुमच्या मनावर काय परिणाम होतो ?

५.मानसिक बदल म्हणजे काय?

६.या वयात कोणकोणत्या कृती करण्यामध्ये तुमचे मन जास्त रमते?

७.तुमच्या आई - वडीलांचे वर्तन तुमच्या बरोबर कसे आहे?

८. तुम्ही तुमच्या समोर येणा-या समस्याविषयी घरातील व्यक्तीशी चर्चा करता का?

९.तुमच्या आवडी निवडीचा घरात विचार होतो का ?

१०.तुम्हाला तुमच्या आई - वडीलांचे तुमच्या बरोबर असणारे वर्तन आवडत का?

११.तुमच्या वर तुमच्या घरातून बंधने लादली जातात का?

१२.तुम्ही एक मुलगी आहात या गोष्टीबद्दल तुम्हाला काय वाटते?

१३.तुमचे निर्णय स्वतः घेण्याचे तुम्हाला स्वातंत्र आहे का?

१४. भावनिक बदल म्हणजे?

१५.तुमच्या घरामध्ये तुमच्या भावनांचा विचार केला जातो का?

१६.तुम्हाला तुमच्या व्यक्तीमत्वाबद्दल तुम्ही समाधानी आहात का?

१७.तुम्ही तुमच्या भावनांवर नियंत्रण ठेवू शकता का ? कसे

१८.तुम्ही तुमचा आनंद मनमोकळेपणे व्यक्त करु शकता का?

१९. तुम्ही निर्णय घेताना भावनिकदृष्टया विचार करता का ?

२०.सामाजिक विकास म्हणजे काय ?

२१.समाजाकडून लादल्या जाणा-या बंधनाबद्दल तुम्हाला काय वाटते ?

२२.पौगंडावस्थेतील आरोग्य शिक्षण हा कार्यक्रम तुमच्या शाळेत राबवला जातो का? असेल तर तो कशा पध्दतीने राबविला जातोा का ?

२३.पौगंडावस्थेतील आरोग्य शिक्षण या कार्यक्रमामध्ये जीवन कौशल्यांविषयी माहिती दिली आहे का?

२४. पौगंडावस्थेतील आरोग्य संवर्धन या कार्यक्रमात खालील पैकी कोणत्या कौशल्याचे शिक्षण तुम्हाला देण्यात आले आहे?

१.परिणामकारक सुसंवाद ☐ २.स्वची जाणीव ☐

३.भावनिक समतोल कौशल्य ☐ ४.सह अनुभूती ☐

५.परस्पर संबंध कौशल्य	☐	६.स्वत्वाची जाणीव	☐
७.तर्कशुध्द विचार	☐	८.निर्णयक्षमता	☐
९.सृजनशील विचार	☐	१०.समस्यांचे निराकरण	☐
११.वाटाघाटीचे कौशल्य	☐	१२.ठाम नकार	☐

२५.पौगंडावस्थेतील आरोग्यसंवर्धन या कार्यक्रमामध्ये जीवन कौशल्य शिक्षण देण्यासाठी कोणते कार्यक्रम राबविले जातात?

१.चित्रकला स्पर्धा	☐	२.भित्ती पत्र	☐
३.प्रश्न पेटी	☐	४.मुल्यांचे स्पष्टीकरण	☐
५.निबंध स्पर्धा	☐	६.रांगोळी स्पर्धा	☐
७.गट चर्चा	☐	८.भूमिका नाटय	☐
९.प्रश्न मंजुषा	☐	१०.वाद विवाद	☐
११.	☐	१२.	☐

२६.शाळेत आरोग्य विषयक कोण-कोणते दिन साजरे केले जातात?

परिशिष्ठ - क -४

विषय - आरोग्याविषयी शालेय स्तरावर कशा प्रकारे माहिती दिली जाते याची माहिती घेण्यासाठी शिक्षकांना देलेली प्रश्नावली

शिक्षकांची प्रश्नावली.

शिक्षकांचे नांव - --

शाळेचे नांव - - --

१. आपण शिक्षकीपेक्षामध्ये किती वर्षापासून कार्यरत आहात ?

एकूण [ ]

२. आपल्या वर्गाची एकूण विद्यार्थी संख्या किती आहे?

मुले [ ] मुली [ ] एकूण [ ]

३. वर्गातील मुलींची उपस्थिती किती टक्के असते?

[१००%] [९० %] [८० %] [७० %] [६० %]

४.वर्गातील मुलींची उपस्थिती योग्य नसेल तर गैरहजेरीचे कारण काय?

५.मुलींच्या बाबतीत कोणकोणत्या समस्यांना सामोरे जावे लागते?

१.--

२.--

३.--

६.शालेय स्तरावर आरोग्यविषयक माहिती दिली जाते का?

होय [ ] नाही [ ]

७.शालेय आरोग्यविषयक हा विषय शिकविला जातो का?

होय [ ] नाही [ ]

८ आरोग्य शिक्षण हा विषय अभ्यासक्रमात स्वतंत्र विषय म्हणून शिकवला जातो का?

होय [ ] नाही [ ]

९. आरोग्य शिक्षण हया विषयाला स्वतंत्र अभ्यासक्रम आहे का?

होय [ ] नाही [ ]

१०. आरोग्य शिक्षण हया विषयासाठी स्वतंत्र विषय शिक्षक आहे का?

होय [ ] नाही [ ]

११. आरोग्य शिक्षण देण्यासाठी स्वतंत्र स्त्री शिक्षिकेची नेमणूक करण्यात आली आहे काय?

होय [ ] नाही [ ]

१२.पौगंडावस्थेतील काळ हा वादळी अशांततेचा काळ मानला जातो, यावर तुमचे मत काय?

१३.पौगंडावस्थेमध्ये मुलींमध्ये कोणकोणत्या प्रकारचे बदल होतात?

१४.पौगंडावस्थेमध्ये मुलींमध्ये होणाऱ्या बदलामुळे त्यांच्यात अस्थिरता निर्माण होते का?

होय [ ] नाही [ ]

१५.पौगंडावस्थेतील मुलींना शारिरीक बदलांना सामोरे जाण्यासाठी शारिरीक आरोग्यविषयक माहिती दिली जाते

का?

होय ☐ नाही ☐

१६.पौगंडावस्थेतील मुलींना आरोग्यविषयक नियम व त्यांच्या पालनाचे महत्त्व सांगितले जाते का?

होय ☐ नाही ☐

१७.पौगंडावस्थेतील शाळेमध्ये वैयक्तिक तसेच सार्वजनिक स्वच्छतेचे व चांगल्या सवयीचे महत्त्व सांगण्यात येते

का?

होय ☐ नाही ☐

१८. पौगंडावस्थेतील आहार व त्याचे शारिरीक विकासातील महत्व या विषयी शाळेत माहिती दिली जाते का?

होय ☐ नाही ☐

१९. पौगंडावस्थेतील शारिरीक आरोग्य संवर्धनासाठी शाळा कोणते उपक्रम राबविते?

होय ☐ नाही ☐

२०. शाळेमध्ये प्रथमोपचार पेटी आहे का?

होय ☐ नाही ☐

२१.१३ ते १८ या वयोगटातील मुलींना आपल्यामध्ये होणाऱ्या बदलाची जाणीव असते

२२. पौगंडावस्थेतील मुलींची मानसिक स्थिती कशी असते?

----

२३. पौगंडावस्थेतील मुलींमध्ये कोणकोणते भावनिक बदल होतात?

२४. समाजामध्ये राहताना या वयोगटातील मुलींचे वर्तन कसे असते?

----

२५. वर्गातील समवयस्काबरोबर त्यांचे वर्तन कसे असते?

----

२६. आपल्यामध्ये होणाऱ्या बदलांचे कितपत ज्ञान या वयोगटातील मुलींना असू शकते?

----

२७. ग्रामीण भागातील पौगंडावस्थेतील मुली व शहरी भागातील पौगंडावस्थेतील मुलींच्या आरोग्य विषयक जाणीवात

काही तफावत आढळून येते का? कोणती?

----

२८. पौगंडावस्थेतील मुलींच्या आरोग्य संवर्धनाविषयी पालक वर्ग आगृत आहे का?

होय ☐ नाही ☐

२९. पौगंडावस्थेतील मुलींच्या आरोग्य संवर्धनामध्ये पालकांची भूमीका काय असावी,असे तुम्हाला वाटते?

३०. पौगंडावस्थेतील मुलींच्या आरोग्य संवर्धनविषयक माहिती उपलब्ध होणारे स्त्रोत कोणते?

----

३१. पौगंडावस्थेतील मुलींना आरोग्य संवर्धनविषयक माहिती कोणत्या माध्यमातून दिली जाते?

----

३२. पौगंडावस्थेतील मुलींच्या विकासावर टी.व्ही.वर्तमानपत्र, प्रसार माध्यमे यांचा काय परिणाम होतो?

----

३३. प्रत्येक वर्गासाठी स्वतंत्र आरोग्यपुस्तिका आहे का?

----

३४. शाळेत आरोग्य शिक्षण देण्यासाठी कोणकोणत्या माध्यमांचा वापर केला जातो?

----

३५. पौगंडावस्थेतील मुलींच्या सर्वांगीण विकासासाठी कोणते उपक्रम राबविले जातात?

----

३६. पौगंडावस्थेतील मुला मुलींना आरोग्य जाणीवा विषयक माहिती एकत्रित की स्वतंत्र दिली जाते?

एकत्रित [ ] स्वतंत्र [ ]

३७. पौगंडावस्थेतील मुला मुलींना आरोग्य शिक्षण एकत्रित दिल्यास त्याचे परिणाम काय होतात?

----

३८. शालेय स्तरावर लैंगिक शिक्षणाची माहिती देणे कितपत योग्य की अयोग्य आहे?

योग्य [ ] आयोग्य [ ]

३९. शालेय स्तरावर लैंगिक शिक्षण योग्य असल्यास का? व अयोग्य असल्यास का? कारणे दया?

----

४०. आरोग्य शिक्षणाचे उद्दिष्ट काय?

----

४१. शाळेमध्ये आरोग्य विषयक माहिती देणारे साहित्य काय आहे?

१. आरोग्य पत्रिका २. आरोग्य पुस्तके ३.सी.डी.

४.टी.व्ही. ५.आरोग्य पोस्टर ६.इंटरनेट(ई आरोग्य)

४२. पौगंडावस्थेतील मुलींमध्ये आरोग्य शिक्षणाप्रती अभिरुची निर्माण करण्यासाठी शाळा कोणकोणते प्रयत्न करते?

----

४३. पौगंडावस्थेतील मुलींमध्ये आरोग्य शिक्षणाप्रती अभिरुची निर्माण करण्यासाठी शाळांची भूमीका काय?

----

४४. शाळा राबवित असलेल्या उपक्रमामध्ये पालकांचा सहभाग असतो की, उपक्रमामध्ये पालकांमध्ये उदासिनता असते.

१.सहभाग [ ] २. उदासिनता [ ]

४५. पौगंडावस्थेतील मुलींच्या आरोग्य संवर्धनासाठी पालकांना प्रोत्साहित करण्यासाठी शाळ काय प्रयत्न करते?

१.पालक सभा २. शिक्षक पालक मेळावे.

३. ४.

४६. शाळेमध्ये आरोग्यपूर्ण वातावरणाची निर्मिती करण्यासाठी शाळा काय काय प्रयत्न करते?

----

४७. पौगंडावस्थेतील मुलींच्या आरोग्य संरक्षणासाठी शाळा कोणकोणते उपाय करते?

----

४८. शालेय स्तरावर पौगंडावस्थेतील विद्यार्थ्यांच्या आरोग्य संवर्धनामध्ये शिक्षकांची कर्तव्य काय काय आहेत?

----

४९. आरोग्याशी निगडीत कोणते खेळ शाळेत घेतले जातात?

५०. पौगंडावस्थेतील विद्यार्थ्यांच्या आरोग्याशी संबंधात चांगल्या सवयी कशा प्रकारे निर्माण करता येऊ शकतात?

----

५१. पौगंडावस्थेतील विद्यार्थ्यांच्या आरोग्यसंवर्धनासाठी युनिसेफ राबवित असलेला जीवन कौशल्य उपक्रम आपल्या

शाळेत राबविला जातो का? त्यासाठी वेगळे शिक्षण दिले जाते का?

होय ☐ नाही ☐

----

५२. पौगंडावस्थेतील मुलींच्या सर्वांगीण विकासात जीवन कौशल्यांचे काय स्थान आहे?

----

५३. पौगंडावस्थेतील मुलीमध्ये कोणत्या पद्धतीने जीवन कौशल्य विकसित करता येतील?

----

५४. पौगंडावस्थेतील मुलींच्या सर्वांगीण विकासासाठी कोण-कोणत्या जीवन कौशल्याचे शिक्षण शाळेत दिले जाते?

५५. पौगंडावस्थेतील मुलींमध्ये जीवन कौशल्य विकसित होण्यासाठी कोणत उपक्रम राबविता येतील?

१. पालक सभा २. माहिती सत्रे

३. सहशालेय उपक्रम ४.चित्रकला स्पर्धा

५. भित्ती पत्रक	६.पश्नपेटी
७. मुल्यांचे स्पष्टीकरण	८.निबंध स्पर्धा
९. रांगोळी स्पर्धा	१०.स्लाईड शो
११.व्हिडिओ	१२.चित्र प्रदर्शन
१३.क्षेत्रभेटी	१४.प्रश्नपेटी.

१५.सहशालेय उपक्रम.

१. गट चर्चा   २. भूमिका नाटय   ३.प्रश्न मंजूषा   ४.दिन साजरे करणे.

५६. शाळेमध्ये कोणकोणते आरोग्यविषयक दिन साजरे के जातात.

५७. शाळेमध्ये विद्यार्थिनीची आरोग्य संचय पत्रिका आहे का?

----

५८. पौंगंडावस्थेतील मुलींच्या मानसिक आरोग्य विकासासाठी शाळा काही स्वतंत्र उपक्रम राबविते का?

----

५९. पौंगंडावस्थेतील मुलींच्या मानसिक आरोग्य संवर्धणासाठी शासन कोणकोणत्या योजना राबविते?

----

६०. राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियानाच्या माध्यमातून शाळेत कोणते उपक्रम राबविले जातात?

परिशिष्ठ - ड - १

स्वत्वाची जाणीवविषयक प्रकल्पपूर्व चाचणी

शाळेचे नांव - --

विद्यार्थिनींचे नांव --

इयत्ता - --------------

वेळ - -------------- गुण - ५०

सुचना - दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडून प्रश्नापुढील उत्तराचे चौकटीत √ अशी खूण करा.

अ.क्र	प्रश्न	५	४	३	२	१
१.	तुम्ही तुमच्या व्यक्तीमत्वाबददल समाधानी आहात का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
२.	तुम्ही तुमचा राग कितपत आवरु शकता.	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
३.	तुमचे वर्तन इतरांना आवडणारे असते का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
४.	तुम्ही तुमच्या शंकाचे निरसन करण्यासाठी कोणत्याही भिती शिवाय शिक्षकांच्या पुढे जाऊ शकता का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
५.	तुम्ही तुमच्या मित्रमैत्रिणीत लोकप्रिय आहात का ?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
६.	निर्णय घेताना तुम्ही तुमच्या पालकांवर किती प्रमाणात अवलंबून असता?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
७.	तुम्ही तुमच्या अभ्यासाविषयी आत्मविश्वासू आहात का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.

अ.क्र	प्रश्न	५	४	३	२	१
८.	तुम्ही विरुद्ध लिंगी मित्रावर (व्यक्तीवर)प्रभाव टाकू शकता का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
९	अपयशी ठरल्यास तुमची बुद्धीमत्ता कमी आहे असे तुम्हाला वाटते का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
१०.	तुमच्या संभाषणातून लोक प्रभावित होतात का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
११.	इतर लोकांना आपल्या सहवासात राहायला कितपत आवडते?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
१२.	वेगवेगळया स्थानांना भेटी दयायला तुम्हाला आवडते का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
१३.	तुम्ही तुमच्या शारिरीक व मानसिक क्षमतेबददल समाधानी आहात का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
१४.	इतरांच्यासाठी तुम्ही तुमच्या इच्छा/अकांक्षेला कितपत मुरड घालू शकता?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
१५.	तुमच्या वजनाविषयी(शरीराचे वजन)तुम्ही समाधानी आहात का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.

परिशिष्ठ - ड - २

स्वत्वाची जाणीवविषयक प्रकल्पोत्तर चाचणी

शाळेचे नांव - --

विद्यार्थिनींचे नांव --

इयत्ता - --------------

वेळ - -------------- गुण - ५०

सुचना - दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडून प्रश्नापुढील उत्तराचे चौकटीत √ अशी खूण करा.

अ.क्र	प्रश्न	५	४	३	२	१
१.	तुमच्यापेक्षा अधिक बुद्धिमान व्यक्ती समोर तुम्ही कितपत आत्मविश्वासाने राहता का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
२.	तुम्ही तुमचा आनंद मोकळेपणे व्यक्त करु शकता का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
३.	तुमच्या स्वभावाचा इतरांवर कितपत परिणाम होतो?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
४.	तुमच्याशी मैत्री करणे इतरांना कितपत आवडते ?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
५.	तुमच्यापेक्षा अधिक बुद्धिमान व्यक्ती समोर तुम्ही आत्मविश्वासाने राहता का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
६.	तुम्हाला तुमच्या गुण(मार्क्स) बाबत पूर्ण अंदाज करतो येतो का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
७.	तुमच्याच वयाच्या अपरिचित गटाशी वागताना तुम्हाला समाधान वाटते का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.

८.	तुमच्या बोलण्याचा इतरांवर कितपत प्रभाव पडतो.	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
९	उत्तम जीवनशैली असणा-या मैत्रिणीवर तुम्हाला अपराध्या सारखे वाटते का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
१०.	तुम्ही खरे बोलता का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
११.	तुम्हाला जे खरे(सत्य) वाटते त्याविषयी तुम्ही निश्चल(स्थिर) राहता का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
१२.	तुम्ही इतरांच्यासमोर तुमचे मत मुक्तपणे मांडता का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
१३.	उत्तम जीवनशैली असणा-या मैत्रिणीसमोर तुम्हाला अपराध्यासारखे वाटते का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
१४.	तुमच्या रंगाविषयी तुम्ही समाधानी आहात का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.
१५.	तुम्ही अपयश आल्यावर खचून जाता का?	पूर्णतः	बहुतांशी	सर्वसाधारणतः	अल्पप्रमाणात	अजिबात नाही.

परिशिष्ठ - ड - ३

परिणामकारक सुसंवाद विषयक प्रकल्पपूर्व चाचणी

शाळेचे नांव - ---

विद्यार्थिनींचे नांव ---

इयत्ता - --------------

वेळ - -------------- गुण - ५०

निरीक्षण तक्ता -

अ. क्र.	गटाचे नांव	विद्यार्थिनी चे नांव	शाब्दिक संप्रेषण				अशाब्दिक संप्रेषण						एकुण
			शब्दाची अचुकता	सापेपणा व स्पष्टता	शब्दांची समर्पकता	शब्दाची नैसर्गिकता व कल्पितता	बोलण्याची शैली आवाजातील चढ उतार व्याख्यानाचा ओघवतेपणा, मृदुपणा	ठेवण ताणयुक्त/ ताणमुक्त	हावभाव हालचाल	भावना	नीटनेटकेपणा (कपडे सादरीकरण)	प्रेषक व ग्राहक यांच्या-तील अंतर	मिळा[illegible] गुण
	A												
	B												
	C												
	D												
	E												

परिशिष्ठ - ड -४

परिणामकारक सुसंवाद विषयक प्रकल्पोत्तर चाचणी

शाळेचे नांव - --

विद्यार्थिनींचे नांव --

इयत्ता - --------------

वेळ - -------------- गुण - ५०

निरीक्षण तक्ता

अ. क्र.	गटाचे नांव	विद्यार्थिनी चे नांव	शाब्दिक संप्रेषण					अशाब्दिक संप्रेषण				
			शब्दाची अचुकता	सापेपणा व स्पष्टता	शब्दांची समर्पकता	शब्दाची नैसर्गिकता व कल्पितता	बोलण्याची शैली आवाजातील चढ उतार व्याख्यानाचा ओघवतेपणा, मृदुपणा	ठेवण ताणयुक्त/ ताणमुक्त	हावभाव हालचाल	भावना	नीटनेटकेपणा (कपडे सादरीकरण)	प्रेषक व ग्राहक यांच्या-तील अंतर
	A											
	B											
	C											
	D											
	E											

परिशिष्ठ - ड -५

निर्णयक्षमता कौशल्य विषयक पुर्वचाचणी

शाळेचे नांव - --

विद्यार्थिनींचे नांव --

इयत्ता - --------------

वेळ - -------------- गुण - ५०

सुचना - दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडून प्रश्नापुढील उत्तराचे चौकटीत √ अशी खूण करा.

अ.क्र.	प्रश्न	गुण
१.	तुमच्या गटातील मुलींना व तुम्हाला तुमच्याच वर्गातील इतर मुले त्रास देतात तुम्ही काय कराल?	
	१.त्यांच्याशी स्वतः सुसंवाद साधून त्यांना समजाऊन सांगू.	
	२.शिक्षकांना विनंती करुन त्या मुलांना समजावण्याला सांगू.	
	३.आई-वडीलांकडे त्या मुलांची तक्रार करु.	
	४.दुर्लक्ष करु.	
	५.इतर कोणाला तरी सांगून त्यांना मरायला सांगू.	
२.	तुमची आई आजारी असल्याने तुम्हाला शाळेत यायला उशीर झला त्यामुळे वर्ग शिक्षकांनी तुम्हाला शिक्षा केली तर तुम्ही काय कराल?	
	१.कोणतीही सबब न सांगता शिक्षा निमूटपणे सहन करु.	
	२.उशीरा येण्याचे कारण शिक्षकांना सांगू.	
	३.काही न सांगता रडत बसेन.	

	४.शिक्षा घेणार नाही, म्हणून सांगेण.	
	५.शिक्षकांची मुख्याध्यापकांकडे तक्रार करेण.	
३.	शाळेची सहल निघाली व घरातून तुम्हाला पैसे मिळू शकत नाहीत.	
	१.स्वतः साठविलेलया पेशातून सहलीला जाऊ.	
	२.सहलीला जाणार नाही.	
	३.आईला कुठूनही मला पैसे आणून दे असे सांगू.	
	४.मैत्रिणीला पैसे भरायला सांगू.	
	५.रडत बसेण.	
४.	तुम्हाला गायणामध्ये करिअर कराचे आहे व तुमच्या आई-वडीलांची इच्छा तुम्ही इंजिनिअर व्हावी अशी आहे.	
	१.स्वतः आई-वडीलांना स्वतःचे मत पटऊन देण्याचा प्रयत्न करु.	
	२.शिक्षकांच्या मदतीने आई-वडीलांना समजाऊन सांगेण.	
	३.दोन्ही गोष्टी एका वेळी कशा साध होतील त्याचा विचार करेण.	
	४.आई-वडीलांना विरोध करेल.	
	५.आई-वडीलांची इच्छा म्हणून गायण सोडून देईन.	
५.	तुमची परीक्षा जवळ आली आहेआणि तुम्ही आजारी पडला आहात?	
	१.आहे त्या परिस्थितीत पेपर देण्याचा प्रयत्न करेण.	
	२.शिक्षकांना पुन्हा पेपर घेण्याची विनंती करेण.	
	३.काहीच न सुचल्याने रडत बसेण.	
	४.आजारी असल्याने पेपर देऊ शकत नाही,अशी सबब सांगेण.	
	५.आजारी आहे, हे निमित्त करुन पेपरला जाणेच टाळेण.	
६.	तुमच्या आईने तुम्हाला फी भरण्यासाठी पैसे दिले आणि रस्त्यामध्ये ते तुमच्याकडून पडले तुम्ही काय कराल?	

	१.घडला प्रकार आईला सांगेण.	
	२.मैत्रिणीच्या मदतीने घडला प्रकार आईला सांगेण.	
	३.आई रागावेल म्हणून रडत बसेण.	
	४.आईला फी भरली असे खोटेच सांगून कळेल तेंव्हा खरे सांगू असा विचार करु.	
	५.कुठून तरी पैसे मिळऊन फी भरण्याचा प्रयत्न करु.	

७.	तुमची अतिशय चांगली व हुशार मात्रिण घरातील अडचणीमुळे वार्षिक परीक्षेत नापास झाली म्हणून तुमच्या आई-वडीलांनी तीच्याशी तुम्हाला मैत्री तोडण्यास सांगीतले, तुम्ही काय कराल?	
	१.तुमची मैत्रिण कशी चांगली आहे व तिच्या नापास होण्यामागे तिच्या घरच्या अडचणी आहेत. हे आई-वडीलांना समजाऊन सांगेण.	
	२.मोठयाताईच्या मदतीने मैत्रिणीचा चांगुलपणा आई-वडलांना समाजाऊन सांगेण.	
	३.आई-वडीलांच्या गैरहजेरीत तिच्याशी बोलेण.	
	४.आई-वडीलांची आज्ञा म्हणून तिच्याशी मैत्री तोडाल.	
	५.नापास झालेल्या मुलीशी मैत्रि केल्यास आपले नुकसान होईल म्हणून मैत्री तोडाल.	
८.	तुमची अतिशय चांगली व हुशार मंत्रिण घरची आर्थिक अडचण असल्याने शाळा सोडून देणारअसल्याचे तुम्हाला कळते, तुम्ही काय कराल?	
	१.आई-वडीलांच्या मदतीने तिला शिक्षणासाठी मदत करण्याचा प्रयत्न कराल.	
	२.शिक्षकांना सांगून शाळेतून काही आर्थिक मदत तिला करता येते का?याचा प्रयत्न करेण.	
	३.इतर मैत्रिणींना अडचण सांगून सगळयांना मिळून तिला मदत करण्याचा प्रयत्न करु.	

	४.तिच्या पाकांना तिच्या शाळेत येण्याचे महत्व पटऊन सांगू.	
	५. तो तिचा प्रश्न आहे, आपण कांहीही मदत करु शकत नाही, म्हणून सोडून दयाल.	
९.	तुम्हाला अचानक वर्गात भाषण करायला सांगीतले?	
	१.जस येईल, त्यापद्धतीने बोलेण.	
	२.मला येत नाही, अस सांगेण.	
	३.पुढच्या वेळी बोलेण असे सांगेण.	
	४.पोटात दुःखतय म्हणून सांगेण.	
	५.दुर्लक्षित करेन.	
१०.	घरात आर्थिक अडचण असल्याने आई वडिलांचे म्हणणे आहे, तुम्ही शाळा सोडून काम करावे.	
	१.शाळेच्या व्यतिरीक्त शिल्लक राहणा-या वेळेत काम करेण व आर्थिक अडचण भागवेण.	
	२.शिक्षकांच्या मदतीने आई वडिलांना समजावून सांगण्याचा प्रयत्न करेण.	
	३.काम व शाळा ही कामे एका वेळी जमू शकत नाहीत,म्हणून शाळा सोडून देईन.	
	४.आई वडीलांची इच्छा म्हणून शाळा सोडून देईन.	
	५.आर्थिक अडचण भागविणे ही आपली जबाबदारी नाही, म्हणून आई-वडीलांना विरोध करेण.	

परिशिष्ठ - ड -६

निर्णयक्षमता कौशल्य विषयक प्रकल्पोत्तर चाचणी

शाळेचे नांव - --

विद्यार्थिनींचे नांव --

इयत्ता - -------------- गुण - ५०

सुचना - दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडून प्रश्नापुढील उत्तराचे चौकटीत √ अशी खूण करा.

अ.क्र.	प्रश्न	गुण
१.	तुमची मैत्रिण डबा विसरली आहे, तुम्ही काय कराल?	
	१.तुमच्या डब्यातला अर्धा डबा तिला देईन.	
	२.तुमच्या जवळच्या पैशाने खाऊ आणून तिला दयाल.	
	३.पूर्ण डबा तिला देऊन तुम्ही उपाशी राहाल.	
	४.ती डबा विसरली म्हणून तुम्हपण डबा खाणार नाही.	
	५.तो तिचा प्रन आहे, म्हणून सोडून देऊ.	
२.	तुमच्या वर्ग शिक्षकांनी तजुम्हाला वर्गातील गृहपाठ पूर्ण न के लेल्या विद्यार्थ्यांची नोंद करण्यास सांगीतले, पण तुमच्या सर्वोत्तम मैत्रिणीने गृहपास पूर्ण केला नाही. अशा वेळी तुम्ही काय कराल?	
	१.तिचे नांव नोंदविण.	
	२.त्वरित गृहपाठ करण्यास सांगेण.	
	३.गृहपाठ करण्यास त्याला मदत करेण.	
	४.उदया गृहपाठ करुन ये, असे सांगून नांव लिहिणार नाही.	

	५.कोणत्याही प्रकारे त्याचे नांव लिहिणार नाही.	

३.	तुमच्या मैत्रिणीला आर्थिक मदत हवी आहे व त्याच वेळी कांही तरी वस्तू आणण्यास तुमच्या आईने तुम्हाला पैसे दिलेत.	
	१.तुमच्याआईला तिची अडचण सांगून आईकडून पैसे मिळऊन तिला दयाल.	
	२.अर्धे पेसे तिला देऊन अर्ध्यापैशाच्या वस्तू आणून नंतर ते आईला सांगाल.	
	३.इतर कुटून मदत मिळते का? पाहायला सांगाल.	
	४.मी तुला मदत करु शकत नाही,असे स्पष्ट सांगेण.	
	५.तिची अडचण तिने सोडवावी म्हणून मौन व्रत पाळाल.	
४.	मैत्रिणीच्या चुकीबाबत तुम्हाला तुमच्या सरांनी किंवा गुरुर्जीनी शिक्षा केल्यास तुम्ही मित्राशी कसे वागता?	
	१.क्षमा करेण.	
	२.तीव्र सूचना देऊन मैत्री कायम ठेवेण.	
	३.कांही दिवस मौन पाळेण.	
	४.तिच्या बरोबर भांडेण.	
	५.तिच्याशी मैत्री तोडून टाकेण.	

५.	तुमच्या दैनंदिन कामातून मुक्त झाल्यावर मोकळया वेळात काही सामाजिक काम करण्यास एखादयाने विनंती केली तर तुमे काय कराल?	
	१.तात्काळ विनंती मान्य करेण.	
	२.विचार करुन सांगेन.	

	३.विनंती धुडकावून लावेण.(विनंती मानणार नाही.)	
	४.सहमती दर्शविणार नाही.	
	५.विनंतीला कसलाच प्रतिसाद देणार नाही.	
६.	तुमच्या मैत्रिणीने तुम्हाला अकारण अपशब्द वापरल्यास तुम्ही काय कराल?	
	१.शांतपणे समजाऊन सांगेण व वेळच पडली तर कानउघडणी करेण.	
	२.शिक्षकांकडे तक्रार करेण.	
	३.अपशब्दांचा निषेध करेण किंवा (आई वडीलांच्याकडे तक्रार करेण.)	
	४.एक कानाखाली मारेण.	
	५.मौन पाळेण.	

७.	तुमच्या गणिताच्या परिक्षेत अत्यंत कमी मार्क्स पडले तर तुम्ही काय कराल?	
	१.अधिक प्रयत्न करेण.	
	२.१०० %गुण संपादण्याचा प्रयत्न करेण.	
	३.पुर्वीप्रमाणे अभ्यास करेण.	
	४.गणितविषय टाळण्याचा प्रयत्न करेण.	
	५.निराश होऊन गणिताचा अभ्यास अजिबाबत करणार नाही.	
८.	तुम्ही एखादया कामात गर्क असताना तुमचा मित्र तुम्हाला फिरावयास बोलवित आहे.काय कराल?	
	१.विनंती नाकारेण.	
	२.थोडा वेळ विचार करुन विनंती नाकारेण.	
	३.नंतर कधी तरी तुझ्या बरोबर फिरायला येईन असे सांगेण.	

	४.थोडा विचार करुन नंतर जाईन.	
	५.तत्काळ जाईन.	
९.	तुमची परीक्षा सोमवारी आहे आणि त्याच दिवशी तुमच्या मामाचे लग्न आहे.	
	१.परीक्षा महत्वाची म्हणून परीक्षेला जाईन.	
	२.शिक्षकांना विनंती करुन परत पेपर घ्यायला सांगीन.	
	३.मामाच लग्न महत्वाच म्हणून लग्नाला जाईन.	
	४.कांहीच न सुचल्याने रडत बसेण.	
	५.मामाच्यालग्नाची तारीख बदलायला सांगेण.	

परिशिष्ठ - ड - ७

समस्या निराकरण कौशल्य विषयक पुर्वचाचणी

शाळेचे नांव - --

विद्यार्थिनींचे नांव --

इयत्ता - --------------

वेळ - -------------- गुण - ५०

सुचना - दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडून प्रश्नापुढील उत्तराचे चौकटीत √ अशी खूण करा.

अ.क्र.	प्रश्न	गुण
१.	तुमच्या वर्ग शिक्षकांनी तुम्हाला वर्गातील गृहपाठ पूर्ण न केलेल्या विद्यार्थिनींची नोंद करण्यास सांगीतले. पण तुमच्या सर्वोत्तम मैत्रिणीने गृहपाठ पूर्ण केला नाही.अशा वेळी तुम्हा काय कराल?	
	१.तिचे नांव नोंदविण.	
	२.त्वरित गृहपाठ करण्यास सांगेण.	
	३.गृहपाठ करण्यास तीला मदत करेण.	
	४.उदया गृहपाठ करुन ये असे सांगून नांव लिहिणार नाही.	
	५.कोणत्याही प्रकारे तिचे नांव लिहिणार नाही.	
२.	तुम्हाला रस्त्यावर अडचणीत असलेला भाजी विक्या दिसल्यास तुम्ही काय कराल?	
	१.तात्काळ त्यास मदत करेण.	
	२.एखादा त्याचा मदतीला धावत असेल तर त्यास सहाय्य करेण.	

	३.काही मदत करता येईल का याचा विचार करेण.	
	४.थोडा विचार करुन मी माझ्या कामाला जाईन.	
	५.त्या परिस्थितीतून चटकन बाहेर जाईन.	

३.	तुम्हाला परीक्षेला ११.०० वाजतां पोहचायचे आहे , पण मध्येच बस बंद पडली आहे. आत्ता १०.३० झालेत व बस दुरुस्तीसाठी दु तास लागणार आहे.	
	१.काहीही प्रयत्न करुन पेपरच्या ठिकाणी वेळेवर पोहोचण्याचा प्रयत्न करेण.	
	२.काय कराव यावर विचार करेण.	
	३. १/२ तास तर पेपरला उशीर होईल असे म्हणून बस दुरुस्त होईपर्यन्त बसमध्येच बसून राहीन.	
	४.उशीर झाला हे निमित्त करुन पेपरला जाणेच सोडून देईन.	
	५.बस बंद पडली म्हणून ड्रायव्हरशी भांडत बसेण.	
४.	तुमच्या मागे एक मुलगा लागला आहे.	
	१.स्वतः बोलून समजावून सांगण्याचा प्रयत्न करु.	
	२.इतरांच्या मदतीने त्याला समजावून सांगण्याचा प्रयत्न करु.	
	३.त्याच्याकडे दुर्लक्ष करु.	
	४.घाबरुन जाऊन शाळेतच जाणे बंद करु.	
	५.कोणाला तरी त्याला मारायला सांगू.	
५.	अचानक तुमचे वडील चक्कर येऊन पडले व घरात इतर कोणीही नाही.	

	१.कुठल्याही मार्गाने प्रथम वडीलांना दवाखान्यात नेण्याचा प्रयत्नकरेण.	
	२.शेजारांची मदत होईल.	
	३.घाबरुन जाईल	
	४.रडत बसेण.	
	५.घरातील इतर व्यक्ती येण्याची वाट पाहात बसेण.	
६.	तुम्हाला अचानक वर्गात भाषण करायला सांगीतले?	
	१.जस येईल, त्यापद्धतीने बोलेण.	
	२.मला येत नाही, अस सांगेण.	
	३.पुढच्या वेळी बोलेण असे सांगेण.	
	४.पोटात दुःखतय म्हणून सांगेण.	
	५.दुर्लक्षित करेन.	

७.	रस्त्यावरुन तुम्ही जात असताना एक चोर चाकूचा धाक दाखऊन तुमची पर्स चोरुन नेत आहे, तर तुम्ही काय कराल?	
	१.पर्स गेली तरी चालेल, पण स्वतःचा जीव वाचविण्याचा प्रयत्न करेण.	
	२.रस्त्यावरील लोकांची मदत घेण्याचा प्रयत्न करेण.	
	३.आरडा ओरडा करेण.	
	४.स्वतः प्रतिकार करण्याचा प्रयत्न करेण.	
	५.शांत राहीन.	
८.	तुमची परिक्षा उदया आहे, आणि आज तुमची आई आजारी पडली आहे?	
	१.घरातील कामे पटपट करुन आईला मदत करुन पेपरला जाईल	

	२.शेजाऱ्यांची मदत घेईन.	
	३.आई आजारी आहे, म्हणून परीक्षेलाच जाणार नाही.	
	४.तो तिचा प्रश्न आहे, तिचा तोसोडवेल म्हणून सोडून देईन.	
	५.माझी परीक्षा असल्याने मी कांही मदत करु शकत नाही,म्हणून अभ्यास करेण.	
९.	तुम्ही घरात एकटयाच स्वयंपाक करीत आहात,आणि स्वयंपाक घरातल्या पडदयाने उचानक पेट घेतला.	
	१.प्रथम गॅस बंद करुन पडदा विझविण्याचा प्रयत्न करेण.	
	२.शेजा-यांना मदतीला बोलविण.	
	३.नुसताच आरडाओरडा करेण.	
	४.घरातून पळूण जाईन.	
	५.काहीच सुचत नसल्याने रडत बसेण.	
१०.	रात्रीची वेळ आहे, घरात चोर शिरलेत.	
	१.घरातल्या इतर व्यक्तीच्या सुरक्षिततेच्यादृष्टीने प्रयत करेण.	
	२.घरात चोर शिरला आहे, याची घरातल्या इतर व्यक्तींना जाणीव करुन देईन.	
	३.पोलीसांना फोन करेण.	
	४.आरडा ओरडा करुन शेजाऱ्यांना जागे करेण.	
	५.घाबरुन तशीच गप्प राहीण.	

परिशिष्ठ - ड - ८

समस्या निराकरण कौशल्य विषयक प्रकल्पोत्तर चाचणी

शाळेचे नांव - --

विद्यार्थिनींचे नांव --

इयत्ता - --------------

वेळ - -------------- गुण - ५०

सुचना - दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडून प्रश्नापुढील उत्तराचे चौकटीत √ अशी खूण करा

अ.क्र.	प्रश्न	गुण
१.	तुमची आई परगांवी गेली आणि घरी अचानक पाहुणे आले आहेत?	
	१.पाहुणे परिचीत असल्यास पाहुणचार करेण.	
	२.अपरिचीत असल्यास घरात कोणी नाही असे सांगेण.	
	३.पाहुण्यांची चौकशी करुन घरात आई नाही, असे सांगेण.	
	४.घरात आई नाही तुम्ही नंतर या असे सांगेण.	
	५.पाहुण्यांचा पाहुणचार करणे ही आईची जबाबदारी आहे,माझी नाही. असे म्हणून घरात कोणीच नाही असे सांगेण.	
२.	तुमच्या समोर रस्त्यावर अपघात झालाय तुम्ही काय कराल?	
	१.शक्य तेवढी जास्तीत जास्त मदत करण्याचा प्रयत्न करेण.	
	२.इतरांना मदतीसाठी बोलावीण.	
	३.बघ्याच्या भूमिकेतून तेथे काय चालले आहे,हे पाहीन.	
	४.अपघात ग्रस्त व्यक्ती माझी कोणीही नाही, म्हणून येथून निघून जाईन.	

	५.घाबरुन तेथून पळून जाईन.	

३.	तुमच्या वडिलांच्या होणाऱ्या पतीने हुंडयाची मागणी केल्यास तुम्ही तिला काय मार्गदर्शन कराल?	
	१.त्यांने तशा प्रकारची मागणी करु नये म्हणून संवाद साधन्यास सांगेण.	
	२.पालकांना चर्चा करण्याविषयी सांगेन.	
	३.अशा व्यक्ती बरोबर लग्नच करु नकोस असा सल्ला देईन.	
	४.हुंडयाविषयी वाटाघाटी करण्याचा सल्ला देईन.	
	५.कांहीही चर्चा न करता तुझे नशीब म्हणून लग्न करुन टाक असा सल्ला देईन.	
४.	तुम्ही रस्त्याने चालला आहात समोरुन एक भरघाव ट्रक येतआहे व त्या ट्रकच्या दिशेने एक लहान मुलगा चालला आहे,तुम्ही काय कराल?	
	१.कुठल्याही पध्दतीने त्या मलाला वाचविण्याचा प्रयत्न करेण.	
	२.इतरांना मदतीसाठी बोलावेण.	
	३.आरडा - ओरडा करेण.	
	४.मी कांहीच करु शकत नाही, म्हणून घडणारा प्रकार बघत राहीन.	
	५.घाबरुन तेथून पळ काढेन.	
५.	सायकलवरुन पडून तुमचा पाय फॅक्चर झालाय व दुसऱ्या दिाशी तुमचा पेपर आहे.	
	१.काहीही करुन पेपरला पोहोचण्याचा प्रयत्न करेण.	
	२.माझा पेपर नंतरघेण्यात यावाअसे विनंतीचे पत्र वर्गशिक्षकांना पाठवेण.	

	३.आई वडीलांना शाळेत जाऊन भेटायला सांगेण.	
	४.घाबरुन रडत बसेन.	
	५.पायाला लागलय हे निमित्त करुन पेपरला जाणेच टाळेण.	
६.	घरात आर्थिक अडचण असल्याने आई वडिलांचे म्हणणे आहे, तुम्ही शाळा सोडून काम करावे.	
	१.शाळेच्या व्यतिरीक्त शिल्लक राहणा-या वेळेत काम करेण व आर्थिक अडचण भागवेण.	
	२.शिक्षकांच्या मदतीने आई वडिलांना समजावून सांगण्याचा प्रयत्न करेण.	
	३.काम व शाळा ही कामे एका वेळी जमू शकत नाहीत,म्हणून शाळा सोडून देईन.	
	४.आई वडीलांची इच्छा म्हणून शाळा सोडून देईन.	
	५.आर्थिक अडचण भागविणे ही आपली जबाबदारी नाही, म्हणून आई-वडीलांना विरोध करेण.	

७.	तुमच्या शाळेची सहल एक निसर्गरम्य तलाव पाहण्यासाठी गेली आहे.त्याच वेळी तुमची मैत्रिण पाय घसरुन तलावात पडली.	
	१.काही प्रयत्न करुन तिला वाविण्याचा प्रयत्न करेण.	
	२.आरडाओरडा करुन सर्वांना बोलाविण.	
	३.शिक्षकांना जाऊन सांगेन	
	४.घाबरुन रडत बसेण.	
	५.तेथून पळून जाईन.	
८.	तुमची वार्षिक परीक्षा चालू आहे, त्याचे वेळी पेपर लिहिताना तुमची मात्रिण	

	चक्कर येऊन पडते.	
	१.कांहीही इतर विचार न करता तिला मदत करेण.	
	२.ती गोष्ट पर्यवेक्षकांच्या याक्षात आणून देईन.	
	३.ती पर्यवेक्षकांची जबाबदारी आहे, म्हणून दुर्लक्ष करेण.	
	४.माझा वेळ वाया जाईल, म्हणून पेपर लिहित बसेण.	
	५.घाबरुन रडत बसेण.	

९.	आई-वडील तुमची शाळा बद करुन तुमच लग्न ठरवत आहेत.	
	१.आई-वडीलांशी शांतपणे सुसंवाद साधण्याचा प्रयत्न करेन.त्याच बरोबर शाळा शिकण्याचे फायदे व लवकर लग्न केल्याचे तोटे त्यांना समजाऊन सांगेण.	
	२.शिक्षकांना आपली अडचण सांगून आई-वडीलांना समजाऊन सांगा असे सांगेण	
	३.माझे लग्न कधी करायचे ते मी ठरविण म्हणून लग्नाला विरोध करेण.	
	४. आई-वडीलाची इच्छा म्हणून आज्ञाधारकपणे शाळा सोडून लग्न करेण.	
	५.कांहीच प्रतिक्रिया न देता शांत राहीन.(काय निर्णय घ्यावा हे न सुचल्याने)	
१०.	तुम्ही तुमच्या परिक्षेची तयारी करीत असतांना तुमचे शेजारी मोठया आवाजात संगीत ऐकतात.	
	१.माझी परीक्षा चालू आहे,तुम्ही गाणी हळू आवाजात ऐका अशी विनंती करेण.	
	२. आई-वडीलांना शेजा-यांना समजाऊन सांगण्यास सांगेण.	
	३.शेजा-यांशी भांडेण.	

	४.घरातून दुसरीकडे कुठेतरी अभ्यासाला जाईन.	
	५.दुर्लक्ष करेण.	

परिशिष्ठ - ड - ९

सर्जनशीलता कौशल्य विषयक प्रकल्पपुर्व चाचणी

शाळेचे नांव - --

विद्यार्थिनींचे नांव --

इयत्ता - --------------

वेळ - -------------- गुण - ६०

भाग-१

निर्देश - या विभागात १२ प्रश्न दिलेत ते तुम्हाला १२ मिनीटात पूर्ण करायचे आहेत. अर्थात प्रत्येक प्रश्नासाठी १ मिनीट वेळ दिला आहे.

१. अशा सगळया गोल वस्तूंची नावे सांगा की ज्या बद्दल आपण विचार करु शकता?

२. ज्यांचा रंग पांढरा आहे, अशा पक्षांची आणि प्राण्यांची नांवे सांगा ?

३. पेट्रोलवर चालणाऱ्या वाहनांची नावे सांगा?

४. सुगंधी फुलांची नावे सांगा?

५. विजेवर चालणाऱ्या यंत्रांची नावे सांगा ?

६. अ ने सुरु होणारे शब्द लिहा?

७. अशी वाक्य लिहा, ज्यांचा संबंध दिव्याशी असेल पण अशी वाक्य असावीअशी पहिल्या वाक्याचा दुसऱ्या वाक्याशी संबंध असू नये.

८. जर एखादया व्यक्तीला समाजापासून बाजूला ठेवले तर,त्याचे काय काय परिणाम होतील?

९. माणसाला जर दोन हाथा ऐवजी चार हाथ असते तर त्याचा परिणाम काय झाला असता?

१०. एखाद्या व्यवसायासाठी लागणारी योग्यता व साधने तुमच्या जवळ आहेत, तर अधिक फायदा होण्यासाठी तुम्ही काय काय कराल?

११. एका सुन्दर फुलाला पहिल्यानंतर मनामध्ये वेगवेगळे भाव निर्माण होता. तुमच्या मनात कोणते कोणते भाव निर्माण होतील?

१२. माणूस जर कधीच थकला नाही, तर त्याचे काय काय परिणाम होतील?

भाग-२

निर्देश - या विभागात १६ प्रश्न दिलेत ते तुम्हाला ३२ मिनीटात पूर्ण करायचे आहेत. अर्थात प्रत्येक प्रश्नासाठी २ मिनीट वेळ दिला आहे.

१. चाकूचा वापर घरात भाज्या चिरण्यासाठी होतो, याशिवाय चाकूचे वेगवेगळे उपयोग कोणते?

२. रंगामुळे कपडयांना नवीन रुप मिळते, रंगांचे अजून काय काय उपयोग आहेत?

३. वर्तमानपत्रामध्येही वाचलय व मोठी माणसे सुद्धा सांगतात, की टी.व्ही.आपल्यासाठी उपयुक्त आहे, आपल्या मते टी.व्ही.चे जास्तीत जास्त उपयोग कोणते?

४. लिहिण्या - वाचण्यासाठी आपण कागदाचा वापर करतो, याशिवाय अजून कोणकोणते उपयोग कागदाचे आहेत?

५. वर्तमानपत्राचे वेगवेगळे उपयोग कोणकोणते असू शकतात?

६. टायर आणि टयूबचे कोण कोणते उपयोग आहेत?

७. सुतार टेबल आणि खुर्ची बनवतो याच्याशिवाय तो अजून कोणकोणत्या वस्तू बनवतो?

८. गाव किंवा शहर पर्सचा उपयोग सर्व ठिकाणी होतो, आपल्या मते पर्सचे कोणकोणते उपयोग होवू शकतात?

९. रात्रीची वेळ आहे, तुमच्या घरात चोर शिरलाय, या परिस्थितीत तुम्ही काय काय करु शकता?

१०. तुम्ही एका अनोळखी गल्लीतून जात आहात आणि अचानक तुमच्या समोर एक गुंड येतो, अशा वेळी तुम्ही काय कराल?

११. असे समजा की,तुम्ही घरापासून दूर ज्या ठिकाणी नोकरीसाठी जाता, त्या ठिकाणी हिंसा पेटली आहे, अशा परिस्थितीत तुम्ही काय कराल?

१२. समजा तुम्ही घराची सफाई करताय, अशा वेळी वरुन काही तरी पडते, तुम्ही पाहता तेव्हा तुम्हाला कळते तो काळा नाग आहे, अशा वेळी तुम्ही काय काय कराल?

१३. समजा एखादा मुलगा अनोळखी ठिकाणी आई - वडीलांपासून हरवला, अशावेळी तुम्ही काय काय कराल?

१४.समजा आपण एका कंपनीत नोकरी करीत आहात आणि त्या कंपनीतून तुम्हाला कढून टाकले व त्याच वेळी तुमच्या घरी पैशांची गरज आहे, अशा वेळी तुम्ही काय काय कराल?

१५.समजा की आपण आपल्या मित्राकडून पैसे उधार घेतले आहेत, आज ते परत करायचे आहेत, त्यासाठी तुम्ही बॅंकेतून पैसे काढून आणलेत . घरी आल्यानंतर तुम्हाला कळते की, तुमच्याकडे पैसे गायब आहेत, तुम्ही काय कराल?

१६.समजा की आपली आई गॅसवर जेवण बनवित आहे, त्याच वेळी आपल्याला कळाले की, गॅस लीक होत आहे, आपण काय काय कराल?

भाग -३

निर्देश - प्रत्येक व्यक्ती आपल्या इच्छा आकांक्षेला कल्पनात्मक रुप देत असते. कल्पनेमध्ये रचनाशक्ती असणे आवश्यक असते. कारण माणूस हा विचारशील आहे. तसेच त्याच्या विचारात नवीनता, मौलिकता व विविधता असते. खाली काही प्रश्न दिलेत त्याची उत्तरे आपल्या मौलवान विचारातून दयायची आहेत. प्रत्येक प्रश्नासाठी ३ मिनीट आहेत, म्हणजे ५ प्रश्नासाठी १५ मिनीट आहेत.

१. जर न शिकताच डिग्री मिळाली तर शिक्षणाचे स्वरुप काय असेल?

२. असं म्हटल जात, की माणूस जे काही करतो तो पोटासाठी. जर भूकच लागली नाही, तर त्याचे काय काय परिणाम होतील.

३. जर अंतराळात जीवसृष्टी असेल तर येथील माणसाचे जीवन कसे असेल?

४. जर माणसांना पण पक्षासारखे पंख असते तर त्याचे काय काय परिणाम होतील?

परिशिष्ठ - ड - १०

सर्जनशीलता कौशल्य विषयक प्रकल्पोत्तर चाचणी

शाळेचे नांव - --

विद्यार्थिनींचे नांव --

इयत्ता - --------------

वेळ - ६० गुण - ६०

१. निर्देश - या विभागात १० प्रश्न दिलेत ते तुम्हाला १० मिनीटात पूर्ण करायचे आहेत. अर्थात प्रत्येक प्रश्नासाठी मिनीट वेळ दिला आहे.

१ - कमल शब्दाचे समानार्थी शब्द लिहा.

२ - सुर्य शब्दाचे समानार्थी शब्द लिहा.

३ - खाली दिलेली वाक्य पूर्ण करा.

१. अंधारामध्ये त्या काळया माणसाचे दांत असे चमकत होते, जसे---------------

२. पोर्णिमेच चांदण मनोहरी होतं,असं वाटल, की --------------------------------

३. कोवळ लुसलुशीत गवत असणाऱ्या विशाल मैदानामध्ये निळया पाण्याचा तलाव असं वाटत होत, की जसं----------

४. रात्रिच घनघोर काळोखं, काळया आकाशामध्ये तारे चमकत होते,असं वाटल होतं , की-------------

४- अशा वाहनांची नावे लिहा, की जी चार चाकी आहेत.

५ - अशा जास्तीत जास्त पक्षांची नावे लिहा की जे कोंबंडीपेक्षा जास्त मोठी अंडी देतात.

६ - अशा जास्तीत जास्त प्राण्यांची नावे लिहा जे मांजरा पेक्षा मोठे, आहेत, पण मांस खात नाहीत.

७ - पेट्रोलवर चालणा-या चार चाकी वाहनांची नावे लिहा .

खाली दिलेले शब्द पूर्ण करुन वाक्य पूर्ण करा आणि जास्तीत जास्त वाक्य तयार करा. दिलेली अक्षरे किंवा मात्रा नबदलता नवीन शब्द त्याला जोडायचे.

१. भा---------------------------ह-----------------------------------दे---------

२. आ---------------------------आ-----------------------------------ज---------

३. ग-----------------------------हि-----------------------------------नि--------

२. निर्देश - या विभागात ८ प्रश्न दिलेत ते तुम्हाला २४ मिनीटात पूर्ण करायचे आहेत. अर्थात प्रत्येक प्रश्नासाठी ३ मिनीट वेळ दिला आहे.

१. तुम्ही एका आंब्याच्या बागेचे मालक आहात. बागेमध्ये सर्व जातीचे आंबे आहेत. वर्षाचे उत्पन्न कमी आहे. बागेचे वर्षाचे उत्पन्न वाढविण्यासाठी आपण काय काय कराल?

२. फाऊंटनपेन बनविण्याचा आपला एक कारखाना आहे. बाजारामध्ये पेनाचा खप वाढविण्यासाठी त्या पेनमध्ये काही तरी बदल घडवून आणणे महत्त्वाचे आहे. यामुळे उत्पादन पण वाढेल आणि फायदाही होईल. याच्यासाठी आपण काय काय कराल?

३.असे समजा की तुम्ही घर बनविणारे एक मोठे बिल्डर आहात. लोकांना कमी पैशामध्ये व चांगले घर बनवायला आवडते. तेव्हा तुमचा फायदाआणि काम वाढविण्यासाठी तुम्ही काय काय कराल?

४- जर माणसाने भूकेवरपूर्ण विजय मिळविला आणि त्याला अधिक भूक लागली नाही, तर त्याचे कोण कोणते महत्त्वाचे परिणाम होतील.

५- विज्ञानाने मिळविलेल्या विजयामुळे एक दिवस असा येईल की, माणूस स्वत:एक मशीन बनेल मग त्याचे महत्त्वाचे काय काय परिणाम होतील.

६ - या पैशावर चालणाऱ्या समाजामध्ये माणूस आणि त्याचे आचार, विचार,आदर्श तसेच त्याचे परस्पर संबंध हे सगळे खरेदी विक्रीच्या वस्तू बनतात.जर सगळे जग हे पैशावर चालणारे झाले तर त्याचे काय काय घोर परिणाम होतील?

७ -परिवार नियोजनच्या साधनांचा उपयोग विवाहाच्या पूर्वी मुल होवू नयेत व विवाहाच्या नंतरही मुलांचा जन्म होवू नये या दोन्हीसाठी वापर होतो. मग या साधनाचा सामाजिक विकासावर तसेच परिवार विकासावर काय काय घोर परिणाम होतील.

८-काचेच्या नळी पासून उत्पन्न झालेल्या माणसांच्या समाजात प्रेम आणि त्याग यांना काय काय स्थान असेल?

३. निर्देश - या विभागात ३प्रश्न दिलेत ते तुम्हाला १५ मिनीटात पूर्ण करायचे आहेत. अर्थात प्रत्येक प्रश्नासाठी ५ मिनीट वेळ दिला आहे.

खालील समस्यांना वेगवेगळया पद्धतीने सोडवीता येईल. आपण तुम्ही जास्तीत जास्त पद्धतीने या समस्या सोडविण्याचा प्रयत्न करा.

अ महायुद्ध चालू होते. एक दिवस शत्रूचे विमान शेतामध्ये येवून पडले. विमानाचे टुकडे टुकडे झाले, पण त्याला आग लागली नाही. त्या विमानामध्येच विमानाचा चालक बेशुद्ध अवस्थेत पडला होता. शुद्धीवर आल्यानंतर तो पळून जावू शकत होता. त्यांच्याजवळ हत्यारे पण असण्याची शक्यता होती. त्यामुळे तो हमला व मुकाबला दोन्ही करु शकत होता. त्याच्याजवळ हमल्याचे जरुरी कागद पण असण्याची शक्यता होती.

सोहनसाठी तो अतिशय महत्त्वाचा क्षण होता, की तो चालकआणि कागद या दोन्हीवर पण ताबा मिळवू शकत होता. अशा परिस्थितीत त्याला काय काय करायला पाहिजे?

आ - घनदाट जंगलामध्ये शिकारीचा पाटलाग करता करता सोहन आणि त्याचे मित्र खूप दुरवर निघून गेले. परत येता येता खूप रात्र झाली. बॅटरीच्या प्रकाशात कधी कधी त्यांना वाट दिसली पण ते एका अनोळखी ठिकाणी येवून पोहाचले. बंदुक टेकत टेकत ते एका मोठया घराजवळ येवून पोहोचले. त्या घराच्या वरच्या मजल्यावर प्रकाश होता. त्याच वेळी त्याच घरातून स्त्रीच्या ओरडण्याचा आवाज आला. त्या घरामध्ये गुंड होते, सोहनने पाहिले की घराचे दरवाजे बंद होते. ते गुंड सशस्त्र होते व ते नक्कीच काही तरी वाईट हेतूने त्या घरामध्ये घुसले होते. सोहनने त्या स्त्रीची मदत करण्याचा संकल्प केला. मग तो काय काय करु शकतो?

इ- भारत - पाकिस्तान युद्धाची गोष्ट आहे. एका गटामधील एक अधिकारी शत्रूचा शोध घेत घेत टोळीपासून खूप दूर गेला . त्याचा आपल्या फौजे बरोबर संपर्क तुटला. काही वेळानंतर शस्त्रूच्या तुकडीने त्या गटाला घेरले. शस्त्रूचा मुकाबला करीत करीत त्या गटातील सर्व सैनिक मारले गेले. शिल्लक राहीला फक्त तो अधिकारी आणि दोन मशिनगण. त्यांना नंतर तो अधिकारी अशा पद्धतीने लढत राहीला की शत्रूला अजिबाबत कळाले नाही, की तो एकटाच आहे, त्यानंतर काही वेळाने भारतीय जवानांची एक तुकडी तिथे येवून पोहोचली. त्या जवानाच्या लढण्याच्या पद्धतीचे सर्वांनी कौतुक केले. त्याने लढताना नक्की कोणकोणत्या युक्त्या वापरल्या असतील?

१.निर्देश - या विभागात ५ प्रश्न दिलेत ते तुम्हाला १० मिनीटात पूर्ण करायचे आहेत. अर्थात प्रत्येक प्रश्नासाठी २ मिनीट वेळ दिला आहे.

खालील वस्तूंचे तुम्हाला सुचलेले उपयोग पटकन लिहा.

१- रंगांनी होळी खेळली जाते, कपडयांना रंग दिला जातो. अजून कशा कशासाठी रंगांचा उपयोग होतो?

२-भिंती, रस्ते,फरशी बनविण्यासाठी दगडांचा वापर करतात, अजून कोणत्या वस्तूंसाठी दगडांचा वापर करतात?

३- हातातील पंखे,तसेच तक्के भरण्यासाठी पक्षांचे पंख वापरले जातात. अजून कोणकोणत्या गोष्टीसाठी पंखांचा वापर होतो.

४- लिहिण्या - वाचण्यासाठी, पुडया बांधण्यासाठी कागदाचा वापर होतो. अजून कोण कोणत्या वस्तूंसाठी कागदाचा वापर होतो.

५ -कपडे वाळविण्यासाठी, विहिरीतून पाणी काढण्यासाठी दोरीचा उपयोग होतो. अजून कोणकोणत्या गोष्टीसाठी दोरीचा उपयोग होतो?

AZAD COLLEGE OF EDUCATION SATARA

I/c Principal
Azad College of Education,
Satara.